

Srpska Republika Bosna i Hercegovina
MINISTARSTVO ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE
CENTAR SLUŽBI BEZBJEDNOSTI
BANJA LUKA
STANICA JAVNE BEZBJEDNOSTI
P R I J E D O R

B 0032556

SLUŽBENA TAJNA
STROGO POVJERLJIVO

Na zahtjev Komisije Centra službi bezbjednosti Banja Luka formirane na osnovu rješenja načelnika Centra službi bezbjednosti Banja Luka broj: 11-141/2 od 14.08.1992. godine, Stanica javne bezbjednosti Prijedor, pored pridočavanja postojeće dokumentacije, omogućavanja uvida u stanje na terenu, Komisiji na raspolaganje i korištenje podnosi s l i j e d e ć i

I Z V J E Š T A J

I PRIHVATNI CENTRI NA PODRUČJU OPŠTINE PRIJEDOR

Da bi se u potpunosti stekao uvid u stanje i razvoj događaja na području opštine Prijedor, smatramo za potrebno istaknuti činjenicu da je dana 29/30.04.1992. godine u Prijedoru SDS sa svojim snagama preuzela vlast u svim organima i na teritoriji opštine. Na taj način opština Prijedor je i formalno pristupila Oblasti Krajina, odnosno Srpskoj Republici. Međutim, jedan dio teritorije opštine Prijedor naseljen je stanovništvom muslimanske nacionalnosti koje je dosta kompaktno (naselje Kozarac sa okolinom, naselje zvano "Brdo" koje čine sela Čejreci, Biščani, Rakovčani, Rizvanovići, Hambarine, Zecovi, Ališići i Čela), dok se jedan dio sela ovih naselja graniči sa selima i naseljenim mjestom Ljubija u kojima je nastanjeno stanovništvo muslimanske i hrvatske nacionalnosti. Imajući u vidu navedeno kao i činjenicu da je u Prijedoru bio Regionalni odbor SDA, Stanica javne bezbjednosti je nastavila sa radom tako što su u Prijedoru ostali na poslu radnici srpske nacionalnosti, u Kozarcu radnici muslimanske nacionalnosti, a u Ljubiji radnici mješovitog nacionalnog sastava. Iako svjesni činjenica da područje opštine koje su pokrivali radnici SJB u Kozarcu i Ljubiji nije pod punom kontrolom Srpske Republike.

U međuvremenu Ministarstvo narodne odbrane Srpske Republike i Vlada AR Krajine su donijeli Odluku o razoružanju svih paravojnih formacija, grupa i pojedinaca na području Srpske Republike uz poziv građanima da se te aktivnosti provedu na miran i civilizovan način i bez bilo kakvih posljedica po imaoce oružja. Predstavnici civilnih organa vlasti i aktivisti SDS su preduzeli niz aktivnosti na čitavom području opštine i ostvarili niz kontakata sa izabranim predstavnicima muslimanskog i hrvatskog naroda u cilju postizanja dogovora o mirnoj i civilizovanom razoružanju građana i prihvatanja uspostavljene vlasti uz garantovanje svih građanskih, nacionalnih i vjerskih prava i sloboda svim lojalnim građanima Srpske Republike. Izabrani predstavnici SDA i HDZ, kao i ugledni građani Hrvatske i muslimanske nacionalnosti su deklarativno prihvatili pregovore i odgovore ali po sistemu odugovlačenja i bez donošenja i realizacije konačnih odluka. Istovremeno je zapaženo da SDA i HDZ intenziviraju aktivnosti oko ilegalnog naoružavanja i organizovanja građana za vođenje oružanih borbi, direktan sukob sa vlašću i građanima srpske nacionalnosti. Prvi incident u mjestu Hambarine ekstremisti su izazvali već početkom maja kada su potpuno bezrazložno zaustavili grupu vojnika i tom prilikom uz upotrebu vatrenog oružja lišili života 3 vojnika, a teže ranili 2 vojnika. Poslije ovog zločinačnog napada, ekstremisti su odbjegli od svojih kuća sa oružjem. Građani mjesta Hambarine su odbili bilo kakvu saradnju sa organima civilne i vojne vlasti u vezi sa njihovim lišenjem slobode i privodjenju zakonskoj odgovornosti, a izabrani predstavnici su i dalje vodili jalove razgovore bez želje da se postigne, objelodani i sprovede razuman dogovor o načinu zajedničkog življenja naroda na prostoru opštine Prijedor.

Obzirom da građani sela Hambarine nisu ispoštovali Odluku Ministarstva narodne odbrane Srpske Republike i nisu predali oružje, te da su odbili saradnju sa legalnim organima vlasti u vezi sa napadom na vojnike, kao i zahtjeve koje im je postavila vojska, Krizni štab opštine Prijedor je odlučio da se u ovom selu vojno interveniše u cilju razoružavanja i hvatanja poznatih učinilaca zločina nad vojnicima. Vojska je intervenisala ali nije pronašla napadače na vojnike već je samo uspostavila komunikaciju Prijedor - Ljubija i stavila pod kontrolu selo Hambarine. Muslimanski ekstremisti su pružili otpor ali ovoga puta na strani vojske nije bilo gubitaka.

Medjutim, dana 24.5.1992. godine Muslimanski ekstremisti u selu Jakupovići uz upotrebu vatrenog oružja napadaju vojnu patrolu i ranjavaju jednog vojnika. U pomoć ovoj patroli kreće vojska iz Prijedora ali muslimanski ekstremisti oružjem pokušavaju da ih zaustave kod prvih muslimanskih kuća na izlazu iz Prijedora i tom prilikom dolazi do žestokog oružanog sukoba između vojske i muslimanskih ekstremista na širem prostoru Kozarca. Obzirom da su Muslimani odbili da predaju oružje, a naknadno je ustanovljeno da su se dugo i svestrano pripremali za oružani sukob.

U toku same akcije vojska je ostavila slobodan koridor za sve građane koji su htjeli da se udalje i sklone iz zona oružanih sukoba, odnosno za sve koji nisu htjeli da učestvuju u oružanoj borbi protiv vojske Srpske Republike. U mjestu Trnopolje u prostorijama Osnovne škole, doma, skladišta i okolnih kuća vojska je organizovala prihvatanje tih građana i njihovo obezbjeđenje od ekstremista, pa je tako i nastao Otvoreni prihvatni centar Trnopolje koji je i sada u funkciji. Već sam naziv govori da se radi o otvorenom prihvatnom centru u koji su se na početku sukoba sklanili građani oba pola i svih uzrasta. Centar nema nikakve ograde u vidu bodljikave žice. U istom se ne vrše nikakva isledjenja, Centar izvana od ugrožavanja ekstremista obezbjeđuje vojska, a broj građana je promjenjiv zbog toga što Centar mogu u svako doba napustiti svi oni koji to žele, jer se uz sami Centar nalazi željeznička stanica. Trenutno u Centru boravi oko 1500 građana muslimanske nacionalnosti koji su samoorganizovani u pogledu smještaja i ishrane a pomoć im pruža vojska i Crveni krst. U Centru postoji Ambulanta u kojoj stalno orrdinira medicinska ekipa osposobljena za pružanje osnovne zdravstvene zaštite a teži bolesnici se prevoze u Medicinski centar u Prijedor ili Banja Luku. Imajući u vidu opšte stanje na području opštine Prijedor i mogućí dalji razvoj događaja Otvoreni prihvatni centar u Trnopolju će vjerovatno još izvjesno vrijeme morati ostati u funkciji, radi čega bi bilo nužno da se ulože dodatni naporí da se uslovi života i boravka u istom poprave u pogledu ishrane, obezbjeđenja dovoljnog broja ćebadi i drugih potreptina uz pomoć humanitarnih organizacija i organa Srpske Republike.

Kako je na širem prostoru Kozarca došlo do oružanog sukoba između muslimanskih ekstremista, kojim je prema kasnijim saznanjima bilo naoružanih oko 4.000 i vojske Srpske Republike i došlo

do zarobljavanja većeg broja lica u borbi odnosno na prostorija na kojima su izvodjena borbena dejstva.

Pored toga što su muslimanski ekstremisti pružili žestok oružani otpor i bezočno se razračunavali i sa pripadnicima svoga naroda koji su odbili ući u borbu protiv Srpskih snaga, Lokalna vlast, vojska pa ni milicija nije bila spremna za ovakav razvoj događaja do kraja vjerujući u miran i civilizovan dogovor naroda, tako da se pojavio problem smještaja, čuvanja i tretmana zarobljenih lica. U takvoj situaciji Krizni štab opštine Prijedor je odlučio da se za smještaj zarobljenih lica iskoriste prostorije RO "Keraterm" u Prijedoru pod nadzorom radnika SJB i vojne policije Prijedor. Stanica javne bezbjednosti Prijedor, svjesna svojih kadrovskih mogućnosti i težine novonastalog problema je o ovome obavjestila Centar službi bezbjednosti Banjaluku i Komandu Banjalučkog korpusa i zatražila pomoć stručnih kadrova za operativnu obradu zarobljenih lica. CSB Banja Luka i Komanda Banjalučkog korpusa su se aktivno uključili u rješavanje nastale situacije, uputili u Prijedor veći broj iskusnih radnika nakon čega su formirani mješoviti timovi od pripadnika nacionalne, javne i vojne bezbjednosti, sa zadatkom da izvrše operativnu obradu zarobljenih lica i za svakog pojedinačno utvrde stepen lične odgovornosti u oružanoj pobuni. Operativna obrada je započeta u objektu "Keraterm" u Prijedoru u koji je vojska na početku sukoba privela oko 600 lica.

Medjutim, oružani sukobi su se proširili i na druga područja opštine, naglo se povećavao broj zarobljenih lica pa je bilo očito da usljed malih kapaciteta ovog objekta ali i zbog bezbjednosnih razloga nije uputilo dalje zadržavanje zarobljenih u navedenom objektu. Zbog navedenog Krizni štab opštine Prijedor je odlučio da se svi zarobljenici iz objekta "Keraterm" u Prijedoru premjeste u prostorije upravne zgrade i radionice RŽR u Omarskoj, gdje bi mješoviti timovi operativnih radnika nastavili započetu obradu, radi čega je ovaj objekat i dobio radni naziv Istražni centar ratnih zarobljenika Omarska. Istom odlukom objekat je stavljen pod nadzor milicije i vojske, tako da je milicija dobila zadatak neposrednog fizičkog obezbjedjenja, a vojska je preuzela dubinsko obezbjedjenje u vidu dva prstena i miniranja mogućih pravaca bjegstva zarobljenika. Odredjeni

B (032560

objekti u Omarskoj su snabdjeveni vodom, imaju potreban broj sanitarnih čvorova i kupatila, salu za ručavanje i sale u kojima je organizovano spavanje zarobljenih, kao i dovoljan broj radnih prostorija u kojima se vrši obrada.

Izuzev postavljanja straža i organizovanja sala za spavanje zarobljenika, nikakve druge prepravke na objektu nisu vršene, tako da oko objekta nema bodljikave žice, a postojeće prostorije su iskorištene za rad sa zarobljenicima. Za zarobljenike je organizovana osnovna medicinska zaštita, hrana je pripremana u kuhinji RŽR Omarska, a dijeljena u restoranu sistemom samoposluživanja zarobljenicima, službenom osoblju i dijelu radnika RŽR koji su ostali na radu u cilju održavanja objekta.

Istom odlukom Kriznog štaba je regulisano da se objekat " Keraterm" u Prijedoru koristi isključivo kao prolazni te da se u istom vrši samo prva selektija privedenih, obzirom da zbog skučenih kapaciteta to nije izvodljivo u SJB Prijedor.

Na osnovu pomenute Odluke dana 27.05.1992. godine svi ratni zarobljenici su premješteni u Omarsku, a potom su dovedeni novi, bilo da su zarobljeni u oružanim sukobima, ili su privedeni na osnovu rezultata operativnih obrada. Sva dovedena lica u Omarsku operativni radnici su nakon kriminalističke obrade razvrstavali u tri kategorije po stepenu lične odgovornosti u oružanoj pobuni. U prvu kategoriju su grupisana lica koja su osumnjičena za najteža krivična djela i koja su neposredno organizovala i učestvovala u oružanoj pobuni. U drugoj kategoriji su lica koja su osumnjičena za organizovanje, poma- ganje i finansiranje oružane pobune. Treću kategoriju predstavljaju bezbjednosna neinteresantna lica koja su zarobljena jer su se zatekla u zonama oružanih sukoba i za koja je tokom istrage utvrđeno da su na tim prostorima bili primorani da ostanu od strane ekstremista, kao i lica za koja nema materijalnih dokaza da su na bilo koji način učestvovala u oružanoj pobuni.

Prema raspoloživim dokumentima i evidencijama koje su vo- djene u Omarskoj od dana 27.05.1992. godine do dana 16.08.1992. godi- ne u voaj Istražni centar je dovedeno ukupno 3.334 lica, od čega:

- Muslimana 3.197

- Hrvata	125
- Srba	11
- Ostalih	1
- lica ispod 18 godina	28
- lica iznad 60 godina	68
- lica imedju 18 i 60 g	2920
- muškaraca	3297
- žena	37

B (032561

Tokom boravka u Istražnom centru je prirodnom smrću umrlo 2 lica od kojih muslimanske 2.

U vremenu od dana 27.05.1992. do dana 16.08.1992. godine, iz Centra se na nepoznat način i u nepoznatom pravcu udaljilo ukupno 49 lica.

Od dana 27.05.1992. do dana 16.08.1992. godine u Centru je kriminalistički obradjeno 3334 lica od kojih je premješteno u Trnopolje 1773, premješteno u vojni logor na Manjači skupa sa prikupljenom dokumentacijom o stepenu odgovornosti u učestvovanju u oružanoj pobuni 1334, Trenutno se na obradi u SC Omarska nalazi 179 lica.

Mišljenja smo da će se kriminalistička obrada ovih lica izvršiti najduže za sedam dana, te da će tađ i prestati potreba za daljim korištenjem ovoga prostora a da će eventualne buduće ratne zarobljenike preuzimati vojska Srpske Republike i nad istima vršiti operativnu obradu, a Stanica javne bezbjednosti Prijedor će u svojim postojećim prostorijama obavljati poslove i zadatke iz djelokruga rada organa unutrašnjih poslova.

Sva dokumentacija u vezi sa radom Stanice javne bezbjednosti Prijedor po navedenim pitanjima biće dostavljena nadležnim organima, a preostali dio i kopije će biti pohranjene u arhivi SJB Prijedor.

II ISELJAVANJE GRADJANA SA PODRUČJA OPŠTINE PRIJEDOR

Prema operativnim saznanjima Stanice javne bezbjednosti Prijedor i na osnovu javnih pogovaranja osnovano se pretpostavlja da je područje opštine Prijedor prije početka oružanih sukoba napustilo oko 4-5 hiljada lica, uglavnom, muslimanske nacionalnosti, o čemu ova

B 0032562

SJB nema zvaničnih podataka, obzirom da dva lica nisu odjavljivala prebivalište odnosno boravište u skladu sa pozitivnim propisima. Takodje prema nedovoljno provjerenim podacima sumnja se da su ovoj grupaciji uglavnom bili članovi užih porodica najeksternijih zavornika oružanog sukoba sa Srbima, te da su se oslobadjanjem porodica i njihovim premještanjem na druga područja, maksimalno posvetili pripremama za rat.

Od početka oružanih sukoba na području opštine pa do danas područje opštine je prema nedovoljno provjerenim podacima napustilo oko dvadeset hiljada gradjana svih starosnih doba, muškaraca i žena, uglavnom muslimanske i hrvatske nacionalnosti ali i pripadnika srpskog i drugih naroda. Ni o ovoj grupaciji SJB ne posjeduje zvaničnu dokumentaciju, obzirom da su područje opštine napustili bez odjavljivanja prebivališta koristeći najčešće voz kao prevozno sredstvo u pravcu Doboja, odnosno privatne automobile u svim pravcima ili na drugi način.

Trenutno, na dan 16.08.1992. godine SJB Prijedor je na zahtjev gradjana odjavila prebivalište za 13.180 gradjana koji su to zahtjevali u skladu sa pozitivnim zakonskom propisima.

Ova grupacija još uvijek nije napustila područje opštine već je samo izvršila odjavu prebivališta i sada uz pomoć vjerskih i humanitarnih organizacija traži način da se otseli u raznim pravcima isključivo prema Sloveniji ili u druge zapadne zemlje, Stanica javne bezbjednosti Prijedor ne raspolaže podacima šta su ova lica učinila sa svojom nepokretnom imovinom ili šta su, ili šta će činiti sa svojom pokretnom imovinom. U vezi sa tim radnici SJB će izvršiti svaki zahtjev nadležnih organa Srpske Republike u skladu sa pravima i obavezama koja su iz djelokruga rada organa unutrašnjih poslova. Na području opštine Prijedor sačinje na na području sela Trnopolje naseljeno je 280 porodica srpske nacionalnosti koji su došli sa područja cazinske krajine. Trenutno se pregovara da se u isto selo naseli oko 400 porodica srpske nacionalnosti sa šireg područja Zenice.

B 0032563

III AKTIVNOSTI STANICE JAVNE BEZBJEDNOSTI

Radnici Stanice javne bezbjednosti Prijedor srpske nacionalnosti aktivni i rezervni sastav se u cjelosti planski uključio u preuzimanje valsti koje je uspješno izvodjeno 29/30.04.1992. godine, a nakon toga najveći dio vremena je posvećen fizičkom obezbjedjenju vitalnih objekata na području opštine.

Nakon izbijanja oružanih sukoba radnici SJB su na zahtjev vojske i usljed situacije u kojoj su se zatekli neposredno učestvovali u oružanim sukobima, tako da je do sada 11 radnika aktivnog i rezervnog sastava izgubilo život, a ukupno ranjeno 38.

Skupa sa pripadnicima vojnih jedinica radnici milicije učestvuju u pretresu i čišćenju terena od zaostalihⁱ prikrivenih grupa i pojedinaca neprijatelja, te operativnim radom dolaze do korisnih saznanja o djelovanju neprijatelja na području opštine.

Na osnovu operativnih saznanja radnici SJB lišavaju slobode i vrše privodjenja lica za koje postoje osnovi sumnje da su učestvovala ili pomagala oružanu pobunu na području opštine ili su osumnjičena za druga krivična djela koja se gone po službenoj dužnosti.

Istražni centar ratnih zarobljenika u Omarskoj, kao i prolazni objekat "Keraterm" neposredno obezbjedjuju radnici milicije u skladu sa Odlukom Kriznog štaba, obzirom da je ocijenjeno da zbog brojnosti mjesta, prostora na kojima se vode oružani sukobi, vojska nema dovoljno snaga da preuzme i te objekte.

Pored navedenog radnici SJB Prijedor su dali puni doprinos u krim. obradi navedenih lica skupa sa angažovanim pripadnicima vojne i nacionalne bezbjednosti, te radnika SJB i CSB Banja Luka

Intenzivno se radi da se što prije radnici milicije oslobode angažovanja oko obezbjedjenja objekata u Omarskoj, te da se služba u cijelosti posveti svojim zadacima a naročito suzbijanju i otklanjanju kriminaliteta i obezbjedjenju lične i imovinske sigurnosti građana sa posebnim akcentom na zaštitu građana i njihovog obezbjedjenja od upada grupa i i pojedinaca zaostalih neprijateljskih formacija za koje procjenjujemo da na ovim prostorima će djelovati još izvjesno vrijeme.

B 0032564

Skupa sa pripadnicima vojske Srpske Republike radnici SJB će nastojati da u najskorije vrijeme ovladaju i pod svoju kontrolu stave kompletno područje opštine Prijedor i uz stalnu uzajamnu saradnju i pomoć susjednih opština onemoguće bilo kakvu aktivnost neprijatelja usmerenu na ugrožavanje lične i imovinske sigurnosti građana i vlasti Srpske Republike.

U cilju što uspješnijeg izvršavanja zadatka u SJB Prijedor će se morati preduzeti sve potrebne aktivnosti da se služba što prije brojčano popuni sa sposobnim i odanim pripadnicima u čemu očekujemo pomoć CSB i MUPa kao i što boljem opremanju SJB Prijedor potrebnim sredstvima, te obezbjedjenju adekvatnih ličnih dohoda za radnike koji bi morali dostići takav nivo da radniku obezbjeđuju i zadovoljavaju bar prosječne životne potrebe.

NAČELNIK STANICE

~~Stano Drljača~~

